

המורה

מאת: יאנוש קורצ'אק, כתבים ה', עמ' 274-277
תרגום: אורי אורלב

יאנוש קורצ'אק
אשראלי תפרא קורצ'אק

לא שפר עליהן חלקן של המורות; והעצוב ביותר הוא גורלן של המורות למוסיקה.

העלמה רומן נדונה מגיל שש-עשרה לפרנס את אמה ואת עצמה בעזרת שעורי נגינה. בהתחלה השקיעה את כל נשמתה בשעורים אלה; בכל ילד ראתה כשרון גדול, כוכב לעתיד; חלמה על כך שתלמידיה ותלמידותיה יאספו זרי תהלה על כל במות העולם. מהר מאוד נגוזו תקוותיה; היא הבינה, שכונתם של ההורים אינה נובעת מן הרצון להקנות לילדים חוש ליופי, לפיתח בהם גישה אמנותית, כל רצונם שהבנים יוכלו לעשות רשם בסלון, וכדי שהבנות, כאשר תגדלנה, תוכלנה לצוד להן בעלים בעזרת שיר סנטימנטלי דביק. העלמה רומן למדה את תלמידיה ותלמידותיה קטעים מלודיים קלים, למדה ואלסים מתנגנים, פולקות קופצניות, מזורקות נמרצות ו... לקחה ארבעים קופיקות לשעה.

חלפו שנים ועשרות שנים. אמה נפלה למשכב, היתה חולה זמן רב ונפטרה. המחלה והלוגיה עלו למורה העינה באוצרה היחיד – הפסנתר. בעבר, כשהיתה חוזרת הביתה עיפה אחרי יום עבודה, היתה מוצאת נחמה במוסיקה, עידוד ופניק אצל אמה. עתה חסרו לה האם והפסנתר וחייה היו עוד יותר עצובים ועלובים. והשנים עברו חלפו.

מחוזרים נוספים של מורות צעירות עם כוחות חדשים ורפרטואר אפנתי דחקו אותה יותר ויותר. מספר השעורים הצטמצם והשכר שקבלה נרד. העלמה רומן עברה מחדר בקומה הראשונה לחדרון בקומה הרביעית, אחר כך עברה מרחוב חמילנה לרחוב חלודנה, אי שם בפניסה לעיר; מארוחות צהרים בארבעים קופיקות עברה לארוחות בחמש עשרה, אחר כך חדלה בכלל לאכול ארוחות צהרים. אך התהליך נמשך זמן רב כל כך, הדלות הלכה והתקרבה אליה בהתבא עד כדי כך שאפלו לא שמה לב למתרחש.

עד שהגיע היום שבו הפסידה העלמה רומן בת הששים את התלמיד האחרון.

היא אחרה בתשלום שכר הדירה כבר חדש שלם, נאלצה למשכן את כל המזכרות מן הימים הטובים, אפלו את השעון – והעלמה רומן היתה רעבה...

היא התישבה ליד החלון ופרצה בבכי. יש דמעות שונות, אך העצובות שבהן הן אלה שאינן מביאות הקלה.

מישהו הקיש בדלת. העלמה רומן נגבה מהר את עיניה:

”אולי תלמיד חדש, אולי לפחות הכנסה של כמה רובלים לחדש?”

- בבקשה להכנס.

בדלת עמד גבר כבן ארבעים, לבוש מעיל פרוה וצוארון מפאר מפרות בונה.

- שמי אנטוני ברוקז'. האם יש לי הכבוד לדבר עם העלמה רומן?

- כן, זו אני – השיבה, וסקרה בזרונה את כל האנשים ששמום ”ברוקז” שהכירה – היא זכרה משהו, השם הזכיר לה מישהו. אך מי זה היה? היו לה כל כך הרבה תלמידים ותלמידות, היא פגשה אנשים רבים כל כך בחייה המקצועיים.

- האם אינך זוכרת אותי, גברתי? – שאל כשהוא נושק לידה – לא? אעזר לך. לפני שלושים שנה עברת ברחוב אורדנצקה; לפני השער ישב בנו של השוער ונגן לו בחליל. נעצרת והקשבת לנגינתו. אחר כך שוחחתי עמו. אנטק ברוקז' החל לבוא אליך ואת למדת אותו חנם לנגן בפסנתר.

- אה, עכשו אני זוכרת. אחר כך אמי נפטרה, הפסנתר נמכר ונאלצתי להפסיק ללמד את אנטוש.

- כן, ואמרת אז: ”אנטוש, אתה מכשר, אל תבזבז את כשרונותיך. אלהים העניק לך ניצוץ מדמותו המאירה והוא יעזר לך בחיים”.

- אינני זוכרת.

ישראל קורא קוראן
اسرائيل تقرا كورتشاك

- אנטוש, גברתי, למרות שהיה רק בן עשר, הבין את דברך? והם נגעו ללבו. ואת הניצוץ שנתן לו העריף הערכה רבה, נאבק זמן רב, זמן רב מאוד. ואחרי חמש שנים מצא פטרון. נסע לחוץ-לארץ. סבל שם עני ורעב. סים את למודי. בלי פרוטקציה וללא אמצעים חמריים קשה להתקדם. אבל אנטוש עבד, התפרנס מנגינה בפנדקים צרפתיים ולמד. ושוב נמצא מישהו שנגן הבארים עורר את תשומת לבו. אחרי חודש ניערף קונצרט שכל הכנסותיו נועדו לפסנתרן הצעיר ברוגרד. הוא קבש את פריס. ברוגרד הצעיר (לא זכיתי להקרא שם ברוקז', מפני שהצרפתים לא יכלו לבטא את השם הזה בלי לגמגם) זכה לפרסום והנה הוא חוזר עכשו לארץ כדי לנשק בהערצה את ידי מורתו הראשונה.

העלמה רומן הקשיבה בענין רב לספור.

- נחמד מצדך, אדוני, אתה היחיד שזכר את המורה הזקנה. ומה עכשו? האם אתה נשאר בנרשה?

- כן, גברתי, ו... הייתי רוצה שתמשיכי ללמד אותי.

הישישה התפלאה.

- אתה צוחק?

- לא, גברתי.

- באמת? אבל הרי אתה יודע לנגן.

- אינני יכול להפסיק את למודי.

- אבל... נו, טוב, כמובן... למרות ש...

- הייתי רוצה להתחיל מחר. האם בין שמונה לתשע בבקר תוכלי לעמד לך שותי?

- כמובן, אבל... זאת אומרת איפה אתה גר?

- אבוא לכאן. אינני רוצה שיידעו בעיר שאני עדין לומד.

- אין לי פסנתר.

- זאת הבעיה שלי.

באותו ערב הובא פסנתר ובכל יום הגיע אדון אנטוני ברוקז' אל העלמה רומן, וכך יום היה מניח על הדלפק שטר של שלושה רובלים. הדיירים התפלאו שבכל בקר בקעו צלילים מפלאים מן החדרון שבצלית הגג: הסנדלר היה מניח מידו את ספין הסנדלרים, הנגר היה מפסיק לנשר, הנפח הניח מידו את הפצירה וככלם הקשיבו.

בערב נשמעו משם צלילים הססניים, מפחדים, מרעידים. העלמה רומן התכוננה לשעור הבא.

*

כאשר נאספו בחדרו של אנטוני ברוקז' כל המי ומי בעולם האמנות, נכנס הוא עצמו כשהוא מוביל בזרועה את העלמה רומן והצהיר:

- הנה המורה שלי.

היה זה יום הנצחון היחיד של המורה המספנה. אחרי אותו ערב חלתה: אולי הרגה אותה ההתרגשות, אולי אכלה יותר מדי.

כאשר ספרו על מעשהו האצילי של מאסטר אנטוני בנוחותו, הוא היה אומר תמיד:

- האמינו לי, גם אני הרנחתי באותה שנה: המספנה לא ידעה לנגן, אבל אחרי כל יצירה שנגנתי חזרה ואמרה תמיד: "יותר מדי למדני, פחות מדי רגש". הודות לה אני מנגן היום את שופן כפי שאני מנגן אותו.

